

บทที่ ๖

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง "แนวทางการพัฒนาพื้นที่ชุมชนเมือง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา" ดังกล่าวสามารถสรุปได้ดังนี้

พื้นที่ชุมชนเมืองกำแพงแสน หมายถึงพื้นที่ในเขตเทศบาลตำบลกำแพงแสน และพื้นที่ในเขตสุขาภิบาลท่าหลวง ซึ่งมีขนาดพื้นที่รวมกัน ๕.๔๓ ตารางกิโลเมตร แต่ในการศึกษาวิจัยนี้ได้ศึกษาครอบคลุมถึงพื้นที่ที่อยู่ต่อเนื่อง ได้แก่ พื้นที่ในเขตตำบลท่าเสา ตำบลศาลาลอย เขตตำบลจำปาและตำบลท่าหลวงส่วนที่อยู่นอกเขตสุขาภิบาลท่าหลวง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เขตตำบลบางโหนด และเขตสุขาภิบาลท่าลาน อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี โดยวัดระยะจากศูนย์กลางชุมชนเมืองภายในรัศมี ๓ กิโลเมตร คิดเป็นพื้นที่ศึกษาทั้งสิ้น ๓๔.๒๔ ตารางกิโลเมตร

๖.๑ องค์ประกอบที่วิเคราะห์ศึกษา

๖.๑.๑ ลักษณะทางกายภาพ พื้นที่ชุมชนเมืองกำแพงแสนโดยทั่วไปมีลักษณะเป็นที่ราบแบน มีความแตกต่างความสูงประมาณ ๗ เมตร โดยมีความลาดเอียงของพื้นที่จากแนวทิศตะวันออกเฉียงเหนือไปทิศตะวันตกเฉียงใต้ บริเวณพื้นที่ตอนล่างของเขตเทศบาลตำบลกำแพงแสนและเขตสุขาภิบาลท่าหลวงมีแม่น้ำป่าสักไหลผ่าน ซึ่งแม่น้ำสายนี้นับว่ามีความสำคัญยิ่งต่อการดำรงชีพและเศรษฐกิจของประชากรในชุมชนเมืองกำแพงแสน นอกจากนี้พบว่าในเขตพื้นที่มีโครงข่ายการคมนาคมทั้งถนนและทางรถไฟที่สามารถเข้าถึงได้สะดวก และจุดที่ตั้งของชุมชนเมืองกำแพงแสนอยู่ไม่ห่างไกลจากกรุงเทพมหานคร และแหล่งผลิตหลักของพืชไร่สำคัญ คือ จังหวัดเพชรบูรณ์ ลพบุรี สระบุรี และนครราชสีมา เป็นต้น จึงทำให้ในพื้นที่ศึกษาเป็นแหล่งกลางรับซื้อพืชไร่ ตลอดจนอุตสาหกรรมเกษตร

๖.๑.๒ ลักษณะทางประชากร ในเขตชุมชนเมืองกำแพงแสนมีจำนวนประชากรตามที่ปรากฏในทะเบียนราษฎร ปี พ.ศ. ๒๕๒๕ จำนวน ๑๙,๗๓๓ คน อาศัยอยู่ในพื้นที่ ๕.๔๓ ตารางกิโลเมตร มีความหนาแน่นประชากร ๓,๖๓๔.๐๗ คนต่อตารางกิโลเมตร โดยเฉพาะในเขตเทศบาลตำบลกำแพงแสนมีประชากรหนาแน่นเป็นอันดับ ๑ ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ ๓,๔๙๖.๓๔ คนต่อตารางกิโลเมตร

นอกจากนี้พบว่าในเขตชุมชนเมืองมีอัตราการเพิ่มของประชากร ๒.๕๓๖ ต่อปี ในขณะที่อัตราการเพิ่มประชากรของอำเภอท่าเรือเท่ากับ ๐.๗๐๙ ต่อปี และคาดประมาณว่าในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ในเขตเทศบาลตำบลท่าเรือและสุขาภิบาลท่าหลวงจะมีจำนวนประชากรรวมประมาณ ๒๖,๓๕๕ คน ประชากรเฉพาะในเขตชุมชนเมืองมีจำนวนคิดเป็นร้อยละ ๔๐.๕๙ ของจำนวนประชากรทั้งอำเภอ ประชากรส่วนใหญ่อาศัยอยู่หนาแน่นบริเวณริมสองฝั่งของแม่น้ำป่าสัก และตามแนวริมถนนสายสำคัญ เช่น ถนนเทศบาล ๑ ถนนเทศบาล ๒ ริมถนนในตลาดหม่อมเจ้านิยติยากร และริมทางสายท่าเรือ-ท่าลาน เป็นต้น

๖.๑.๓ ลักษณะทางเศรษฐกิจ จากลักษณะความได้เปรียบเชิงพื้นที่ของชุมชนเมืองท่าเรือ ที่มีที่ตั้งอยู่ไม่ห่างไกลจากตลาดส่งออกและแหล่งผลิตพืชไร่สำคัญ ประกอบกับมีเส้นทางคมนาคมที่สามารถเข้าถึงได้สะดวก ดังนั้นจึงมีโรงงานอุตสาหกรรมโดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับการเกษตรคืออุตสาหกรรมไซโลและคลังสินค้าขนาดใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่จำนวนมาก ดังนั้นสภาพทางเศรษฐกิจหลักของชุมชนเมืองจึงขึ้นอยู่กับอุตสาหกรรมเป็นสำคัญ และมีกิจกรรมด้านการค้าและบริการเป็นกิจกรรมรอง กล่าวคือ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ในเขตอำเภอท่าเรือมีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวน ๓๗ โรง เงินลงทุนจดทะเบียน ๕๕๕.๔๗๐ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๖๕ ของเงินลงทุนจดทะเบียนอุตสาหกรรมทั้งจังหวัด ซึ่งในจำนวนนี้มีโรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนเมืองท่าเรือจำนวน ๑๔ โรง เงินลงทุนจดทะเบียน ๗๔๑.๐๐๕ ล้านบาท หรือร้อยละ ๔๖.๖๒ ของเงินลงทุนจดทะเบียนอุตสาหกรรมทั้งอำเภอ นอกจากนี้ธนาคารพาณิชย์ทั้งหมดจำนวน ๕ แห่ง ยังตั้งอยู่ในเขตชุมชนเมืองท่าเรืออีกด้วย ส่วนธุรกิจการค้าอื่น ๆ โดยทั่วไป เช่น ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล บริษัทจำกัด ห้างหุ้นส่วนจำกัด และการจดทะเบียนพาณิชย์นั้น ตั้งอยู่ในเขตชุมชนเมืองท่าเรือถึงร้อยละ ๖๖.๖๗ ๕๕.๗๑ ๕๑.๕๔ และ ๖๗.๕๕ ของจำนวนธุรกิจการค้าตั้งอำเภอ ตามลำดับ ดังนั้นอาชีพของประชากรส่วนใหญ่ในเขตชุมชนเมืองท่าเรือจึงอยู่ในส่วนอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม ส่วนทางด้านเกษตรกรรมนั้นส่วนใหญ่จะอยู่นอกเขตชุมชนเมือง แต่เนื่องจากสมรรถนะของดินในเขตอำเภอท่าเรือมีลักษณะอุดมสมบูรณ์ปานกลาง มีความเหมาะสมกับการกสิกรรมค่อนข้างน้อย และพันธุ์ข้าวที่เกษตรกรคุ้นเคยใช้เพาะปลูกโดยทั่วไปเป็นข้าวพันธุ์เมล็ดสั้น ทำให้ได้ผลผลิตน้อยและราคาต่ำ ดังนั้นกิจกรรมทางด้านการเกษตรจึงไม่ส่งเสริม เศรษฐกิจของชุมชนเมืองท่าเรือ เท่าที่ควร

สำหรับที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ นั้น โดยทั่วไปอุตสาหกรรมหลักของชุมชนเมืองท่าเรือคืออุตสาหกรรมไฮโล จะเกาะกลุ่มอยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำป่าสักที่มีทางคมนาคมทางบกเข้าถึงได้สะดวก ได้แก่ตามแนวริมถนนสายท่าเรือ-ท่าลาน ถนนสายพระพุทธบาท-ท่าเรือ และถนนสายท่าเรือ-ปากท่า เป็นต้น ส่วนบริเวณธุรกิจการค้านั้น จะเกาะกลุ่มตามแนวถนนสำคัญเช่นกัน คือ ถนนเทศบาล ๑ ถนนเทศบาล ๒ ถนนท่าเรือ-ท่าลาน และถนนสายพัฒนาพงษ์ เป็นต้น

๖.๑.๔ ลักษณะการใช้ที่ดิน การใช้ที่ดินในเขตชุมชนเมืองท่าเรือ ปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ส่วนใหญ่ใช้เป็นที่บริเวณพักอาศัย ซึ่งมีจำนวนถึง ๒,๔๖๕.๖๔ ไร่ หรือร้อยละ ๔๗.๑๔ ของการใช้ที่ดินทุกประเภท รองลงมาได้แก่การใช้ที่ดินเพื่อเป็นย่านอุตสาหกรรมและคลังสินค้า จำนวน ๑,๓๖๐.๔๔ ไร่ หรือร้อยละ ๒๖.๐๔ ส่วนกิจกรรมการใช้ที่ดินที่สำคัญของชุมชนเมืองอีกประเภทหนึ่งคือ ย่านพาณิชยกรรม นั้น มีจำนวน ๒๒๕ ไร่ หรือร้อยละ ๔.๓๑ ซึ่งกิจกรรมการใช้ที่ดินทั้ง ๓ ประเภทนี้ โดยเฉพาะการใช้ที่ดินเพื่อเป็นย่านอุตสาหกรรมและคลังสินค้า และการใช้ที่ดินเพื่อเป็นย่านพาณิชยกรรม นับว่ามีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างสูง กล่าวคือ ย่านอุตสาหกรรมและคลังสินค้านี้มีการเพิ่มจำนวนถึงร้อยละ ๔๗.๖๑ ของปี พ.ศ. ๒๕๒๐ ย่านพาณิชยกรรมเพิ่มร้อยละ ๔๒.๕๓ และบริเวณพักอาศัยเพิ่มร้อยละ ๔.๒๓ ส่วนกิจกรรมการใช้ที่ดินประเภทอื่นได้แก่ สาธารณูปโภค สถาบันราชการ สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา และบริเวณพักผ่อนหย่อนใจนั้น นับว่ามีการเปลี่ยนแปลงน้อยมากและบางประเภทไม่มีการเปลี่ยนแปลงเลย

สำหรับบริเวณที่มีกิจกรรมการใช้ที่ดินเพื่อเป็นย่านอุตสาหกรรมและคลังสินค้านั้น แบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ ๓ กลุ่มคือ ในเขตเทศบาลตำบลท่าเรือ เขตสุขาภิบาลท่าหลวง และเขตสุขาภิบาลท่าลาน นอกจากนี้พบว่า เริ่มมีการขยายตัวเข้าไปในเขตตำบลท่าเจ้าสนุก และตำบลศาลาลอย ส่วนกิจกรรมการใช้ที่ดินเพื่อเป็นย่านพาณิชยกรรมนั้นจะอยู่ตามแนวถนนหลักคือถนนเทศบาล ๑ ถนนท่าเรือ-ท่าลาน และถนนพัฒนาพงษ์ เป็นต้น กิจกรรมการใช้ที่ดินอื่น ๆ นอกจากนี้จะกระจายอยู่โดยทั่วไปตามแนวสองฝั่งของแม่น้ำป่าสัก

๖.๒ ความสำคัญของพื้นที่ศึกษาในด้านอุตสาหกรรม

เนื่องจากลักษณะความได้เปรียบเชิงพื้นที่และความเหมาะสมของชุมชนเมืองท่าเรือ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการจัดตั้งอุตสาหกรรมโดยเฉพาะประเภทอุตสาหกรรมไฮโลและคลังสินค้าในพื้นที่จำนวนมาก ซึ่งลักษณะดังกล่าวได้แก่

- มีโครงการความร่วมมือทางคมนาคมทางบกหนาแน่น สามารถขนส่งวัตถุดิบเข้าสู่พื้นที่ได้อย่างสะดวกและหลายเส้นทาง
- ที่ตั้งของชุมชน เมืองอยู่ไม่ห่างไกลจากแหล่งผลิตสำคัญของชาวโศดและชาวฟ้าง เช่น จังหวัด เพชรบูรณ์ ลพบุรี สระบุรี และนครราชสีมา เป็นต้น
- มีแม่น้ำป่าสักไหลผ่าน สามารถใช้เป็นเส้นทางลำเลียงผลผลิตออกจากโรงงานเพื่อส่งไปสู่ตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศได้อย่างสะดวกและประหยัดเมื่อเปรียบเทียบกับ การขนส่งในเส้นทางอื่น
- ลักษณะกายภาพของแม่น้ำป่าสักในบริเวณพื้นที่มีสภาพเป็นคิ่งน้ำมาก สามารถสร้างท่าเรือขนถ่ายสินค้าได้อย่างดี
- การขนส่งวัตถุดิบจากแหล่งผลิตสำคัญเข้าสู่พื้นที่ สามารถขนส่งได้วันละมากกว่า ๑ ล้านตัน ทำให้เกิดการประหยัดกว่าการขนส่ง เข้ากรุงเทพฯ โดยตรง
- ในบริเวณพื้นที่ยังมีที่ดินว่างเปล่าสามารถเลือกทำเลที่ตั้งโรงงานได้ นอกจากนี้ยังมีราคาที่ดินถูกซึ่งทำให้ประหยัดในการลงทุน
- แรงงานหาง่าย ค่าแรงงานถูก และไม่มีขีดจำกัดวันหยุดงาน
- เป็นพื้นที่ที่ทางเดินสินค้าจากแหล่งผลิตสำคัญต้องผ่าน
- สามารถรับซื้อสินค้าได้ในราคาต่ำกว่าที่กรุงเทพฯ

นอกจากนี้คาดว่าในระยะเวลา ๑๐ ปีข้างหน้านี้บทบาทและความสำคัญของพื้นที่ชุมชนเมืองท่าเรือที่มีต่ออุตสาหกรรมไฮโลจะยังไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เพราะ จากการที่เป็นแหล่งรวมของอุตสาหกรรมไฮโลอยู่แล้วพ่อค้าที่รับซื้อข้าวโศด-ข้าวฟ้างในแหล่งผลิตและเกษตรกรมีความคุ้นเคยนิยมนำสินค้ามาจำหน่ายในแหล่งนี้ จึงน่าจะเป็นส่วนสนับสนุนให้มีการติดตามกันเข้ามาของอุตสาหกรรมไฮโลของผู้ประกอบการรายอื่น ๆ มากขึ้นด้วย และจากนโยบายของจังหวัดที่สนับสนุนให้มีการจัดตั้งอุตสาหกรรมไฮโลรวมถึงอุตสาหกรรมต่อเนื่องในเขตชุมชนเมืองท่าเรือและพื้นที่ต่อเนื่องโดยการประชาสัมพันธ์และอำนวยความสะดวกในทุกด้านต่อผู้ประกอบการทั้งที่ได้เข้ามาดำเนินการอยู่แล้วและผู้ที่จะเข้ามาลงทุนใหม่ ดังนั้นจึงค่อนข้างจะมั่นใจได้ว่าพื้นที่ชุมชนเมืองท่าเรือจะยังมีบทบาทและความสำคัญต่ออุตสาหกรรมไฮโลและคลังสินค้าต่อไปได้อีกในอนาคต

๖.๓ แนวทางการพัฒนา

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของชุมชนเมืองท่าเรือคือ อุตสาหกรรมไฮโลและคลังสินค้า เพราะจากการที่อุตสาหกรรมดังกล่าวขยายตัวเข้ามาในพื้นที่ ก่อให้เกิดการจ้างแรงงานจำนวนมากขึ้น ซึ่งมีทั้งแรงงานที่มาจากภายนอกและภายในพื้นที่ ส่งผลให้สภาพเศรษฐกิจในพื้นที่ดีขึ้น ความต้องการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ จึงมีมากขึ้น พื้นที่บริเวณใดที่อุตสาหกรรมไฮโลและคลังสินค้าขยายตัวออกไปจะชักนำให้กิจกรรม การใช้ที่ดินประเภทอื่น ๆ ขยายตัวตามไปด้วย เช่นการใช้ที่ดินเพื่อเป็นย่านพาณิชยกรรม บริเวณพักอาศัย และโครงข่ายสาธารณูปโภค เป็นต้น ซึ่งการขยายตัวดังกล่าวเป็นการขยายตัวอย่างอิสระ ไม่เป็นระเบียบ ขาดการควบคุมที่ดี จึงก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ติดตามมา ดังนั้นจึงได้เสนอแนะแนวทางการพัฒนา และการควบคุม โดยการกำหนดตามลักษณะความเหมาะสมและข้อจำกัดต่าง ๆ ในพื้นที่ซึ่งพิจารณาจากลักษณะของอุตสาหกรรมเป็นหลัก สามารถกำหนดบริเวณพื้นที่ที่มีศักยภาพหรือมีความเหมาะสมในการพัฒนาได้ ๓ บริเวณตามลำดับ คือ

- พื้นที่ในเขตตำบลท่าเจ้าสนุกและตำบลศาลาลอยบนฝั่งขวาของแม่น้ำป่าสัก
- พื้นที่ในเขตตำบลท่าเจ้าสนุกและตำบลศาลาลอยบนฝั่งซ้ายของแม่น้ำป่าสัก
- พื้นที่ในเขตตำบลบางโคมก อำเภอบ้านหมอ ที่ต่อเนื่องจากเขตเทศบาล

ตำบลท่าเรือ

ส่วนพื้นที่ที่เสนอให้มีการควบคุมการขยายตัวโดยเฉพาะการขยายตัวของ

อุตสาหกรรมไฮโลและคลังสินค้า คือ

- พื้นที่ในเขตเทศบาลตำบลท่าเรือ
- พื้นที่ในเขตสุขาภิบาลท่าหลวง
- พื้นที่ในเขตสุขาภิบาลท่าลาน
- พื้นที่ในเขตตำบลจำปาและตำบลท่าหลวงส่วนที่อยู่นอกเขตสุขาภิบาลท่าลาน

นอกจากนี้เพื่อเป็นการสนับสนุนข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาดังกล่าว จึงได้เสนอ

ให้ปรับปรุงและเพิ่มปัจจัยพื้นฐานต่าง ๆ ที่สำคัญคือ

- ปรับปรุงสภาพถนนสายพระพุทธรบาท-ท่าเรือ
- ปรับปรุงสภาพถนนสายท่าเรือ-ท่าลาน

- ปรับปรุงสภาพถนนสายท่าเรือ-ปากท่า
- ปรับปรุงสภาพถนนสายท่าเจ้าสนุก-ศาลาลอย
- ก่อสร้างถนนเชื่อมต่อระหว่างถนนสายคอนกระสังข์ตั้งใหม่กับถนนสายอ่างทอง-

ท่าเรือ

- ก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำป่าสักในเขตตำบลท่าเจ้าสนุก
- ปรับปรุงสภาพบริเวณขนส่งรถไฟ
- ขุดลอกลำแม่น้ำป่าสักช่วงอำเภอท่าเรือถึงอำเภอบางพระนครหรืออยุธยา
- ขยายโครงข่ายการให้บริการโทรศัพท์
- เพิ่มจำนวนและขยายโครงข่ายการให้บริการน้ำประปา

๖.๓ ข้อเสนอสำหรับการศึกษาค้นคว้าต่อ

จากการศึกษาริวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อชี้ให้เห็นลักษณะความสำคัญของชุมชนเมืองท่าเรือและเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่ชุมชนเมืองในการศึกษาริวิจัยค้นคว้าต่อไปสามารถที่จะศึกษาเพิ่มเติมในด้านวางแผน-ผังเฉพาะสาธารณูปโภคและสาธารณูปการในพื้นที่ดังกล่าว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย